

Бехруз Х.Н.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРИМУСОВІ СУДОВІ ЗАХОДИ МКС В УМОВАХ ОХОРОНИ СУВЕРЕННОСТІ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена розгляду проблемам, які пов'язані з діяльністю Міжнародного кримінального суду та його впливом на суверенітет держав. Стаття зосереджується на питаннях, пов'язаних із застосуванням примусових судових заходів МКС, що породжує питання щодо збереження суверенітету держав. Автор зазначає про причини, з яких деякі країни відмовилися ратифікувати Римський статут, зокрема через побоювання втрати суверенітету. Робота висвітлює спірні аспекти в контексті побоювань примусових судових заходів МКС та їх вплив на суверенітет держави, зокрема в контексті України.

В роботі аналізуються погляди дослідників на питання суверенітету та його відносини з міжнародним кримінальним правом. Зазначається, про те наскільки це питання стосується України та ратифікації Римського статуту, адже Україна визнала юрисдикцію МКС щодо певних злочинів, вчинених на її території, що надає суду повноваження розглядати відповідні міжнародні злочини. Аналізується роль МКС у контексті конфлікту в Україні, зокрема визначаються підстави та обставини, за яких Україна визнала юрисдикцію МКС щодо злочинів проти людяності та воєнних злочинів, скоєних на її території протягом певних періодів. Автор розглядає спірні аспекти використання примусових судових заходів МКС в контексті збереження суверенітету держави та його можливі наслідки для України. У статті підкреслюється, що приєднання до міжнародних організацій, як МКС, не завдає суттєвої шкоди суверенітету держав, а навіть може підсилити його.

Особливий акцент у статті приділяється економічному примусу як окремому напрямку у рамках раціонального дослідження міжнародних відносин, що підкреслюється працею Девіда Болдвіна, який намагався вивчити економічні інструменти політики зовнішніх справ та інтегрувати їх в загальний аналітичний контекст. В роботі також оцінюється внесок Томаса Шеллінга у дипломатію насильства, зауважуючи про важливість сили у переговорах міжнародної політики. Вказується на складні відносини між суверенітетом держав та міжнародним кримінальним правом, звертаючи увагу на різноманітні аспекти цієї взаємодії та підкреслюючи необхідність збереження балансу між ними.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, суверенність, примусові заходи, міжнародні злочини, злочини проти людяності, ратифікація Римського статуту.

Постановка проблеми. Міжнародний кримінальний суд виступає як важливий міжнародний орган, спрямований на розгляд тяжких міжнародних злочинів, що становлять загрозу для світового співтовариства. Однак, застосування примусових судових заходів цим органом досі породжує питання щодо збереження суверенітету держав, які підпадають чи не підпадають під його юрисдикцію. У зв'язку з цим деякі країн не ратифікували чи навіть не приєднались до Римського статуту на основі вищезгаданих побоювань. МКС дійсно передбачає певне жертвування суверенітетом, оскільки суд втручається, коли держава відмовляється або не може використовувати свій національний апарат кримінального правосуддя для боротьби з міжнародними злочинами визначеними Римським статутом. Однією з причин не

ратифікації Римського статуту Україною може заключатися саме в цих побоюваннях, їх ґрунтовність розглядаються автором. Також у даній статті визначаються спірні аспекти побоювань примусових судових заходів МКС у контексті збереження суверенітету держави та те, що МКС накладає певні обмеження на державну владу та конкурує з державою у здійсненні влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації відображають актуальність теми взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом та висвітлюють різні аспекти цієї проблематики. Низка авторів, таких як О. Боднар, В. Кучер, С. Кучевська, М. Антонович, М. І. Смирнова, В. М. Попович, Є. В. Щербань, Н. В. Камінська розглядають важливість імплементації Римського статуту українським

законодавством та проблеми співробітництва України з МКС у контексті військової агресії росії проти України. Автори підкреслюють важливість МКС у світлі його ролі у забезпеченні правосуддя на міжнародному рівні та відстоюванні принципів суверенітету в контексті української ситуації.

Ці дослідження засвідчують значущість проблеми примусових заходів МКС в контексті збереження суверенності та взаємодії держав з міжнародними кримінальними структурами. Однак, узагальнення проблематики застосування примусових судових заходів Міжнародного кримінального суду в умовах забезпечення суверенітету держави в контексті сучасних викликів, що стикаються з Україною є необхідним.

Мета статті полягає в аналізі важливості та впливу Міжнародного кримінального суду на суверенітет держав у контексті його застосування та примусових судових заходів. Стаття спрямована на визначення побоювань деяких країн, які відмовляються або не можуть приєднатися до Римського статуту, через збереження свого суверенітету перед втручанням МКС. Автор пропонує глибше дослідити спірні аспекти, пов'язані з впливом судових заходів МКС на державний суверенітет та конкуренцію за владу між цим міжнародним органом та суверенними державами.

Виклад основного матеріалу. Однією з головних причин створення Міжнародного кримінального суду після закінчення Другої світової війни було те, що багато скоєних міжнародних злочинів: злочинів проти людяності, геноциду, воєнних злочинів, злочину агресії ігнорувалися державами через «військову необхідність», або відповідно до положення про національний суверенітет і територіальну цілісність. Право притягувати людей до відповідальності та прагнення до міжнародного гуманітарного права є частиною однієї космополітичної ідеології. Сучасні технології, доступні міжнародній спільноті, дозволяють стежити за подіями на державних територіях. В свою чергу, просторове охоплення міжнародної спільноти природно веде до побудови міжнародної моральної солідарності проти порушення прав особистості.

Зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність у світі ведуть до перевизначення суверенітету з точки зору його обов'язку дотримуватися міжнародних правил. За словами колишнього Генерального секретаря ООН Хав'єра Переса де Куельяра: «Суверенітет і міжнародна відповідальність - це різні сторони однієї медалі...Зв'язок між суверенітетом і гуманізмом відкриває нам поняття міжнародного верховенства права... Суверенітет

і міжнародна відповідальність веде назад до міжнародного верховенства права» [1].

Раціоналістичне вивчення примусової сили в міжнародних відносинах, що було розпочато Томасом Шеллінгом у 1960-х та 1970-х роках [2] було спрямоване (з очевидних причин) на ядерні загрози, проте дослідження з тих пір вийшло далеко за рамки розгляду холодної війни. Навіть якщо загроза і використання ядерної сили залишається домінуючим елементом, дослідження тепер охоплює також різноманітні не насильні засоби, включаючи силу політичного тиску та економічні санкції. Слід зауважити, що теорія примусу, як іноді називають цей підхід, не була розроблена з питанням попередження вчинення міжнародних злочинів.

Дослідження економічного примусу розвивалося як у рамках раціоналістичного дослідження примусу в міжнародних відносинах, і як окреме поле. Наприклад, Девід Болдвін у своїй книзі 1985 року «Економічна дипломатія» [3] намагався побудувати аналітичний фреймворк для вивчення економічних інструментів політики, переконати колег, що «економічні техніки дипломатії слід описувати і оцінювати, використовуючи той самий інтелектуальний апарат, що використовується для аналізу інших технік дипломатії». Це підкреслювало, що економічні техніки дипломатії є просто одним з типів інструментів зовнішньої політики, і саме тому зовнішня політика є відповідною перспективою для аналізу цього інструменту.

Говорячи про наукові внески А. Шеллінга у дипломатію насильства важливо враховувати, що він виходив з припущення, що теорія примусу може бути розвинута на основі дедуктивного мислення та розуміння того, що у міжнародній політиці «сила завдати шкоди є силою переговорів». Виходячи з цього положення, Шеллінг працював над розвитком кількох основних уявлень про примус у міжнародних відносинах. Це включало уявлення про те, що примусові загрози повинні бути як потужними, так і вірогідними для успішного застосування, що опонентам було надано достатньо часу для виконання загроз, але не занадто багато, щоб це не спричинило появу нових вимог після виконання. А також, примусові конфлікти не повинні представляти собою ситуації нульової суми, якщо вони мають бути успішними. Крім того, Шеллінг вказав, що стратегії примусу не завжди повинні спрямовуватися на особу, яка знаходиться при владі, щоб бути успішними. Часто ця особа може бути занадто залученою до певної політики. У таких випадках корисніше спробувати

змусити наступний рівень опонентів, які можуть мати можливість вплинути на особу при владі або зняти її з посади [2]. Ці висновки робіт Шеллінга досі актуальні та використовуються в академічній літературі.

Зазвичай міжнародні обов'язки держав пов'язані з їх зовнішнім суверенітетом. Право бути рівноправним членом міжнародного співтовариства є важливою складовою зовнішнього суверенітету. Деякі автори, такі як Алан Джеймс, вважають розподіл суверенітету на зовнішній та внутрішній складові небезпечним для єдності характеру суверенітету. Вони розглядають суверенітет як «конституційну незалежність», яка не може бути поділена або розділена [4].

Однак інші автори, наприклад, Джордж Соренсен, визнаючи непорушність «конституційної незалежності», вводять поділ суверенітету на «конституційні правила» та «регулятивні правила». Ядро «конституційних правил» складається з конституційної незалежності, яка залишається стабільною. Але за словами Соренсена, «регулятивні правила» залишаються змінними. Відмінність між поглядами Джеймса і Соренсена на «конституційну незалежність» можна знайти в давньому питанні: що з'явилося спочатку, яйце чи курка? Тоді як Джеймс вважає, що міжнародне право є наслідком суверенітету, Соренсен вважає, що суверенітет є паспортом для вступу в уже складене міжнародне співтовариство. Підхід Джеймса, орієнтований на єдність «конституційної незалежності», залишає мало місця для зовнішнього втручання у справі окремої держави. Однак Соренсен бачить конституційну незалежність лише як шматок паперу, який приманює держави в міжнародне суспільство, де їх суверенітет може бути регульований за допомогою іншого набору норм [5].

Варто зазначити, що суд не є наднаціональним органом, він лише визначає певні основні конституційні цінності, які є спільними для всіх національних суспільств. Тому не існує відносин «господар-раб» між суверенними державами та міжнародними установами. Однак держави завжди будуть підпорядковані МКС, оскільки останній має територіальні права на примусове виконання державами його вимог. Співробітництво між державами і МКС є одностороннім. Тільки держави зобов'язані щось надавати (особу чи документи). МКС нічим не зобов'язаний державам і нічого їм не обіцяє, окрім обіцянки громадянам держав про захист їхніх прав.

Атул Харадвай влучно зазначає, якщо держава – це умовна особа, то суверенітет – її хребет.

На думку неореалістів, сила хребта (економічного, військового) визначає внутрішній і міжнародний авторитет країни. Проте конструктивісти стверджують, що оскільки жодна людина (держава) не може довго тримати свій хребет рівним, отже, саме гнучкість хребта дозволяє державі виконувати та підтримувати здоровий баланс між своїми внутрішніми та міжнародними зобов'язаннями. Але спірне питання полягає в тому, наскільки держава повинна прогнутися, щоб не зламати спину. Приєднання до міжнародних організацій, таких як МКС, може не завдати шкоди суверенітету до такої міри, якою він би постраждав, якби був змушений увійти до глобальних структур, створених глобальним гегемоном [6].

Щодо питання України та ратифікації нею Римського статуту, то варто зазначити, що Україна визнала юрисдикцію МКС відповідно до п. 3 ст. 12 Римського статуту щодо злочинів проти людяності, що стосуються подій, які відбулися на території України у період з листопада 2013 р. до лютого 2014 р. [7] та лютому 2015 р. щодо воєнних злочинів, злочинів проти людяності, скоєних вищими посадовими особами рф й керівниками терористичних організацій ДНР та ЛНР у період з лютого 2014 р. [8].

Тож, Україні не слід хвилюватися щодо порушення державного суверенітету через дії Міжнародного кримінального суду, оскільки Україна вже визнала юрисдикцію МКС відповідно до Римського статуту. Зазначена юрисдикція стосується злочинів проти людяності та воєнних злочинів, скоєних на території України протягом певних періодів. Це вже надає суду повноваження розглядати будь-які міжнародні злочини, що сталися в Україні. Ратифікація Римського статуту стане важливим кроком для внесення змін у національне законодавство, щоб мати можливість самостійно розслідувати злочини проти людяності та мобілізувати допомогу та увагу міжнародної спільноти до цих подій, що сталися на території країни, окупованої ворогом. Це допоможе Україні не лише самостійно вжити заходи до розслідування злочинів, але й отримати підтримку та визнання на міжнародному рівні щодо страждань та подій, які відбулися на її території. На додачу, нашій країні однозначно потрібна допомога міжнародної спільноти та розголосу щодо притягнення до відповідальності за будь-які злочини вчинені країною-окупантом на нашій території.

Висновки. Ендрю Клепхем у своїй книзі «Правосуддя за злочини проти людяності» зазначає: «Суверенітет як такий є мінливим поняттям, яке

приспосовується до природи міжнародного права, що розвивається... зрештою, дебати зводяться до того, що розуміти під терміном «суверенітет» і кого слід захищати... Правило про те, що не повинно бути ніякого втручання в державний суверенітет, просто назріває питання: які права і обов'язки пов'язані з суверенітетом?» [9].

Не дивлячись на те, що міжнародне кримінальне право дійсно ставить певні виклики перед суверенітетом, воно також потребує, і до певної міри зміцнює цей суверенітет. Надмірність суверенітету та влади держави може призвести до міжнародних злочинів, як трапилось з Голокостом, але

також може не мати авторитету суверенної влади, як у Сомалі чи Сьєрра-Леоне. Іронічно, ми діємо через державний суверенітет, щоб обмежити дії, виправдані ім'ям державного суверенітету [10]. Суверени потребують обмежень, але можливо, що і всі ми. У будь-якому випадку, сподіваємося незважаючи на природу людської природи, суверенітет все ще є частиною суспільства, в якому ми знаходимося, і його відносини з міжнародним кримінальним правом багатогранні та не можуть бути зведені нанівець ні з одного боку, ні з іншого. І, схоже, така ситуація залишатиметься такою ще довгий час.

Список літератури:

1. Corn G. S., Aldykiewicz J. E. New Options for Prosecuting War Criminals in Internal Armed Conflicts. *The US Army War College Quarterly: Parameters*. 2002. Vol. 32, no. 1 P. 30-43.. URL: <https://doi.org/10.55540/0031-1723.2076>
2. Barbier M., Schelling T. C. The Strategy of Conflict. *Econometrica*. 1963. Vol. 31, no. 3. P. 614. URL: <https://doi.org/10.2307/1910005>
3. D. Byman and M. Waxman. The Dynamics of Coercion: American Foreign Policy and the Limits of Military. *Might Choice Reviews Online*. 2003. Vol. 40, no. 09. P. 40–5460–40–5460. URL: <https://doi.org/10.5860/choice.40-5460>
4. James A. The Practice of Sovereign Statehood in Contemporary International Society. *Political Studies*. 1999. Vol. 47, no. 3. P. 35-51 URL: <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00212>
5. Sorensen G. Sovereignty: Change and Continuity in a Fundamental Institution. *Political Studies*. 1999. Vol. 47, no. 3. P. 590–604. URL: <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00218>
6. International Criminal Court and the Question of Sovereignty. CIAO: Columbia International Affairs Online. URL: https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/sa/sa_jan03bha01.html#note*
7. Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року : Заява Верхов. Ради України від 25.02.2014 р. № 790-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/790-18#Text>
8. Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» : Постанова Верхов. Ради України від 04.02.2015 р. № 145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-19#Text>
9. M. Lattimer, P. Sands. *Justice for crimes against humanity* / ed. by L. Mark, S. P. 1960-. Oxford : Hart Pub., 2003. 512 p
10. Cryer R. International Criminal Law vs State Sovereignty: Another Round?. *European Journal of International Law*. 2005. Vol. 16, no. 5. P. 979–1000. URL: <https://doi.org/10.1093/ejil/chi156>

Behruz H.N. THE ICC'S COERCIVE JUDICIAL MEASURES IN THE CONTEXT OF SOVEREIGNTY PROTECTION IN THE CONTEXT OF UKRAINE

The article examines the issues related to the activities of the International Criminal Court and its impact on the sovereignty of states. The article focuses on the problems associated with using coercive judicial measures by the ICC, which raises questions about preserving state sovereignty. The author points out why some countries refused to ratify the Rome Statute, mainly due to fears of losing power. The paper highlights the controversial aspects of fears of coercive judicial measures of the ICC and their impact on state sovereignty, particularly in the context of Ukraine.

The paper analyzes the views of researchers on the issue of sovereignty and its relationship with international criminal law. It is noted that this issue is relevant to Ukraine and the ratification of the Rome Statute since Ukraine has recognized the jurisdiction of the ICC over certain crimes committed on its territory, which gives the court the authority to consider relevant international crimes. The author analyzes the role of the ICC

in the context of the conflict in Ukraine, in particular, the grounds and circumstances under which Ukraine recognized the jurisdiction of the ICC over crimes against humanity and war crimes committed on its territory during specific periods. The author examines the controversial aspects of using the ICC's coercive judicial measures in the context of preserving the state's sovereignty and its possible consequences for Ukraine. The article emphasizes that joining international organizations, such as the ICC, does not significantly harm the power of states and may even strengthen it.

The article pays special attention to economic coercion as a separate area within the rational study of international relations, which is emphasized by the work of David Baldwin, who tried to study the financial instruments of foreign policy and integrate them into the overall analytical context. The paper also evaluates Thomas Schelling's contribution to the diplomacy of violence, noting the importance of force in negotiating international politics.

In conclusion, the article points to the complex relationship between state sovereignty and international criminal law, drawing attention to the various aspects of this interaction and emphasizing the need to maintain a balance between them.

Key words: *International Criminal Court, sovereignty, coercive measures, international crimes, crimes against humanity, ratification of the Rome Statute.*